

ABDULLAH B. HUBEYK EL-ANTAKÎ (2)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîne alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Hamden kemâ yenbagî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ ve senedinâ ve mededinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun... Cenâb-ı Mevlâmız cümlelerinizi iki cihanın hayırlarına, saadetlerine nâil eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Evliyaullah ve sâlihlerin hayatlarını anlatan *Tabakâtü's-Süfiyye* isimli eseri okumaya devam ediyoruz.

Dersimize başlamadan önce, Peygamber SAS Efendimiz'in ruh- u pâkine bizlerden birer hediye-i Kur'âniyye olsun diye ve diğer enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullah u mukarrabîn ve hâssaten Peygamber Efendimiz'in âlinin, ashâbının, ezvâc-ı tâhirâtının, evlâdının, zürriyet-i tayyibesinin, hulefâsının; ve mânevî makamının varisleri evliyaullah ve sâlihînin, mürşidîn-i kâmilînin, sâdât ve meşâyih-ı turuk-u aliyemiz ruhlarına;

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Uzaktan yakından buraya gelmiş olan, siz değerli kardeşlerimin ahirete göçmüş olan müslüman ecdâdının, ceddâtının, akrabasının, evlâdının, yakınlarının, dostlarının ruhlarına bizlerden hediye olsun diye; onların kabirleri nur dolsun, ruhları şâd olsun, makamları yüksek olsun diye;

Bizleri de Allah CC sevdiği kullarından eylesin; ömrümüzü rızasına uygun, sevdiği işleri yaparak geçirmemizi cümlemize nasib eylesin; bu büyüklerin halleri, sözleri bizlere tesir etsin, bizi de Allah'ın sevdiği kullarının yoluna çöksin diye; okudukla- rımızdan istifade edelim, faydalanalım, feyz alalım da, Allah'ın sevdiği işleri yapalım, sevdiği huylara sahip olarak yolumuzda öyle yürüyelim diye; sonunda Rabbimizin rızasına vâsıl olup cennetiyle, cemâliyle müşerref olalım diye, buyurun bir Fâtihâ, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyalım, öyle başlayalım!..

.....

a. Çocuğun Ana Rahminde Oluşumu

19. terceme-i hâl Abdullahi'bnü Hubeykini'l-Antâkiyyü, Antakyalı Abdullah ibn-i Hubeyk Hazretleri...

Geçen dersimizde buna başlamıştık. Künyesi Ebû Muhammed idi. Aslı Kûfe'den, ama Antakya'ya yerleşmiş idi. Antakya ile ilgili bilgiler vermiştik. Bir de hadis rivâyet eden bir insan olduğunu söylüyor müellif. Bu hadislerinden bir tanesini okumağa başlamıştık:

حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ الْوَاعِظِ بِبَغْدَادَ
حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ
بْنُ خَبِيقٍ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَصْبَاطٍ حَدَّثَنَا حَبِيبُ
بْنُ حَسَّانَ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ
مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ إِنَّ خَلْقَ أَحَدِكُمْ يُجْمَعُ فِي
بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا وَذَكَرَ الْحَدِيثَ

TS. 141/1 (*Haddesenâ umeru'bnü ahmede'bni usmâne'l-vâiz bi- bağdâd*) diye bir şahsın ismini yazıp, dipnotta onun hakkında bilgi vermişti.

Bu İbn-i Şâhin diye tanınan bir kimseydi. Aslı Horasan'daki Mervirûz'dan. Sonra Bağdad'a gelmiş, oraya yerleşmiş. 297 senesinde doğmuş, 330 eser yazmış. Bir tanesi *Tefsîr-i Kebîr*, 1000 cüzden müteşekkil... Sonra bir hadis kitabı, 1500 cüzden müteşekkil... Bir tarih kitabı, 150 cüzden müteşekkil... Bir zühd ile ilgili tasavvufî eser, 100 cüzden müteşekkil... Çok güvenilen bir alim diye yazıyordu.

Pazar günü Zilhicce'nin 12'sinde, yâni bayram günü, Kurban Bayramı'nda vefat etmiş, 385 senesinde... Ne zaman doğmuştu?..

295 olsa, 100 seneye yakın; 98 sene ömür sürmüş mâşâallah. Amma çok da eser yazmış. Böyle muazzam eserler meydana getirmiş.

Biz bunun hayatıyla ilgili mâlûmatı kütüphanelerden araştırdık. Bu bilgiler yok orada... Bu *Ta-bakâtü's-Süfiyye*'yi neşreden, neşre hazırlayan

Nureddin ibn-i Şureybe isimli, hem tasavvufla ilgisi olan, hem profesör olan Mısırlı alim yazmış aşağıdaki bu mâlûmatı. Kaynak olarak da, Tarih-i Bağdad'ın 11. cildini göstermiş.

Tarih-i Bağdad, Bağdat'ta yetişmiş olan alimleri anlatan, Hatîb-i Bağdâdî'nin meşhur bir eseridir, kıymetli bir eserdir. Bizim tercüme-i hâl kaynakları bu bilgileri vermiyor. Bu kadar cüz, bu kadar cilt eser yazmış diye vermiyorlar. Bu rakamlar çok hoşumuza gittiği için, bu şahısla ilgilenmiştik, orada kalmıştık. Şimdi okuyalım: Bu zât bizim müellife anlatmış. (Haddesenâ) diyor, yâni kitabı yazan Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'ye bu İbn-i Şâhin rivâyet etmiş bu hadis-i şerîfi. (Bi-bağdâde) Bağdat'ta rivâyet etmiş.

(Haddesenâ ahmedü'bnü muhammedi'bni saîd) Ona da, Ahmed ibn-i Muhammed ibn-i Saîd isimli şahıs rivâyet etmiş. Onun hakkında da aşağıda bilgi var, okuyalım:

أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَعِيدِ
بْنِ مَنْصُورِ أَبُو سَعِيدِ النَّيْسَابُورِيُّ الْمَعْرُوفُ
بِابْنِ أَبِي عَثْمَانَ الْغَازِي وَ جَدُّهُ سَعِيدٌ هُوَ الْمَكْنِيُّ
أَبُو عَثْمَانَ وَ كَانَ وَاعِظٌ أَهْلِ نَيْسَابُورَ وَ شَيْخُ
الصُّوفِيَّةِ فَأَمَّا أَبُو سَعِيدٍ فَكَانَ مِنْ عِبَادِ اللَّهِ
الصَّالِحِينَ قَدِمَ بَغْدَادَ حَاجًّا دَفَعَاتٍ آخِرُهَا فِي سَنَةِ
ثَلَاثَ وَخَمْسِينَ وَثَلَاثَ مِائَةٍ وَخَرَجَ غَازِيًّا
إِلَى طَرْسُوسَ وَمَاتَ بِهَا

(Ahmedü'bnü muhammedi'bni saîdi'bni ismâili'bni saîdi'bni mansûr, ebû saîdini'n-neysâbûrî, el-ma'rûf ibn-i ebî usmân el-gâzî) İbn-i Ebî Osman el-Gâzî diye tanınmış olan bu isimleri ihtiva ediyor nesebi. Bu şahıstan hadisi öğrenmiş. (Ceddühû saîdün hüve'l-mekniy ebû usmân) Dedesi Said, Ebû Osman diye künyelenmiş. (Ve kâne vâiza ehli neysâbûr) Nişapur şehrinin vaizi idi. (Ve şeyhu's-sûfiyye) Tasavvuf erbâbının şeyhi, yaşlısı, önderi, başkanı konumundaydı.

(Ve emmâ ebû saîdin) Yâni, torun olan Ebû Saîd, bu hadisi rivâyet eden. Dedesi vaizmiş Neysâbûr'da. Bu kimmiş?.. (Ve emmâ ebû saîdin fekâne min ibâdi'llâhi's-sâlihîn) Allah'ın sâlih kullarından bir kimseydi. Tabii sülâleden öyle geliyor.

Bunları böyle incelediğiniz zaman, bakıyoruz ki babadan, dededen iyi bir kan, temiz bir sülâle, güzel bir terbiye... böyle gidiyor.

(Kadime baġdâde hâccen defeâtin) Bağdad'a hacı olarak defalarca gelmişti. Nişapur Horasan'da; hacca gitmek için Irak'a gelecek, oradan geçecek, hacca gidecek... Çok defalar Bağdad'a hac yaparken uğramış. Defalarca gelmiş. (Âhiruhâ fî seneti selâsin ve hamsîne ve selâse mieh) 353 senesinde en son Bağdad'a uğrayışı. En son seferi o zaman olmuş. (Ve harace gâziyen ilâ tarsus) Tarsus'a da gâzi olarak çıkmış, oraya gitmiş. (Ve mâte bihâ) Orada ölmüş.

Bizim bu Tarsus'u ben çok seviyorum. Çok mübarek bir yer. Eskiden tabii hemen hulefâ-i râşidîn zamanında fütühat, Şam'dan derhal bizim Anadolu'nun Antakya'sına kadar gelmiş. Oraları, Adana vs. hemen müslüman olmuş. Tarsus'a gelmişler, dağlara dayanmışlar. Düşman öbür tarafta... Artık orası hudut... Zaman zaman çarpışmaların olduğu Anamur'a doğru ilerlemişler. İşte oralarda bulunmuşlar. Dağlardan öbür tarafa, düşman bunları geçirtmeyebiliyor; pusu kuruyor, siper yapıyor...

Ama işte Tarsus'ta belki bunun nerede olduğunu, kim olduğunu kimse bilmez. Ama bizim ezberimizde olsun. Ahmed ibn-i Muhammed Ebû Saîd en-Nisabûrî, Tarsuslu alimlerden birisiymiş. Vaiz imiş. Allah'ın sâlih kullarından birisiymiş. Dedesi Nişapur şehrinin vaizlerinden imiş.

Cihad yapmak için Tarsus'a gelmiş. Çünkü Tarsus hudut o zaman; Romalılarla, Bizanslılarla hudut... Orada vefat etmiş. Allah şefaatine erdirsin...

Bunun da kaynağı *Tarih-i Bağdâd, Bağdat Tarihi isimli, Hatib el-Bağdâdî'nin eseri. Oradan almış bu bilgiyi.*

(Haddesenâ yûsufi'bnü mûsâ) Bu Tarsus'ta ölen zâta da, Yusuf ibn-i Mûsâ söylemiş bu hadisi. (Haddesenâ abdu'llâhi'bnü hubeyk) Ona da işte bu Antakyalı, Abdullah ibn-i Hubeyk söylemiş, hadisi o rivâyet etmiş. Demek müellifimize kadar, aradaki isimleri söyledi kitabı yazan Ebû Abdirrahmân es-Sülemî. Müelliften kendisine

kadar hadisi kimden kime, ağızdan ağıza kimlerin rivâyet ettiğini söylemiş oldu. Gelelim şimdi tercüme-i hâli anlatılan Abdullah ibn-i Hubeyk'den Peygamber Efendimiz'e kadar hangi isimler var, onu anlayalım bakalım:

(*Haddesenâ yûsufi'bnü esbât*) Ona Yusuf ibn-i Esbât söylemiş. Bu tabii meşhur sûfilerden birisi. Hayatıyla ilgili mâlûmat bu kitapta var. (*Haddesenâ habîbü'bnü hassân*) Ona da Habib ibn-i Hassân söylemiş. (*An zeydi'bni vehb*) Ona da Zeyd ibn-i Vehb söylemiş. (*An abdi'llâhi'bni mes'ûd*) O da Abdullah ibn-i Mes'ud'dan rivâyet ediyor. (*Kàle, kàle rasûlü'llah salla'llàhu aleyhi ve sellem*) Demek ki, sahabi olan ravi Abdullah ibn-i Mesud.

Ondan sonra Zeyd ibn-i Vehb. O kimmiş bakalım:

زَيْدُ بْنُ وَهْبِ الْجُهَنِيِّ أَبُو سُلَيْمَانَ هَاجَرَ فَمَاتَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الطَّرِيقِ نَزَلَ
الْكُوفَةَ وَكَانَ مِنْ أَجَلَّةِ التَّابِعِينَ تُوْفِّيَ بَعْدَ
الْجَمَاعِمِ قَالُوا مَاتَ قَبْلَ سَنَةِ تِسْعِينَ أَوْ بَعْضَهَا

Zeyd ibn-i Vehb el-Cühenî, Ebû Süleyman künyeli bir zât imiş. (*Hâcere*) Hicret etti. Biliyorsunuz, Peygamber Efendimiz Medine-i Münevvere'ye hicret edince, müslümanlara da Medine'ye toplanmaları Allah tarafından emrolundu. “Hadi bakalım, herkes peygamberin etrafına toplansın!” diye emir oldu. Herkes Peygamber Efendimiz'in etrafına toplanacak,

İslâm'ı yaymak için yardımcı olacak. Peygamber Efendimiz'i koruyacaklar.

Binâen aleyh, herkesin hicret etmesi farz oldu. Hicret etmek sevap oldu, hicret etmeyenler de günaha girecek duruma düştüler, suç işlemiş oldular. Hicret etmeleri lâzım. Eğer hicret etmemiş de kâfirlerin diyarında, kâfirlerin yönetimi, baskısı altında kalmışsa istikballeri, ahiretleri tehlikeye girdi.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنفُسِهِمْ قَالُوا
فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا
أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ
مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

(النساء: ٩٧)

(İnne'llezîne teveffâhümü'l-melâiketü zâlimî enfüsihim kâlû fîme küntüm, kâlû künnâ müstad'afîne fi'l-ard, kâlû elem tekün ardu'llâhi vâsiaten fetühâcirû fîhâ, feülâike me'vâhüm cehennem, ve sâet masîrâ.) (Nisâ, 4/97)

Devamı var tabii bu ayet-i kerimenin, arkası var. Ama biz buradan biraz izah edelim:

(İnne'llezîne teveffâhümü'l-melâiketü zâlimî enfüsihim) “Meleklerin canlarını günahkâr olarak aldıkları kimselere gelince, kendi

nefislerine zulmeden, günah işleyen kimseler durumundayken, ecel gelmiş, melekler canlarını almıştır.”

Nefsine zulmetmek, ne demek? Günah işleyip başını derde sokmak, belâyaya sokmak demek. Bir insan günah işledi mi, kendisine kötülük etmiş oluyor. Kendisini felâkete, felâketin kucağına atmış oluyor.

(Kâlû fîme küntüm) Melekler bunlara derler ki, canlarını aldıkları zaman: “Yâ siz ne durumdaydınız, ne haldeydiniz? Dünyadayken ne biçim insandınız siz, ne yapıyordunuz, ne haldeydiniz?..”

(Kâlû künnâ müstad’afîne fi’l-ard) “Biz yeryüzünde mazlum, iktidarsız, baskı altında, baskı edenlere güç yetiremeyen, horlanmış, zayıf insanlardık ne yapalım?.. Baskı yapıyorlardı bize, müslümanlığı yapamıyorduk, yaptırtmıyorlardı, müslümanlığı tatbik edemiyorduk.”

(Kâlû elem tekün ardu’llâhi vâsiaten fetühâcirû fîhâ) “Yeryüzü geniş değil miydi, oradan hicret etseydiniz, ibadetin güzel yapıldığı yere varsaydınız!”

(Feülâike me’vâhüm cehennem) “İşte böyle kâfirlerin arasından hicret etmeyip de, dinlerini güzelce yaşayabilecekleri bir yere, rahat bir yere hicret etmeyip de, kâfirlerin arasında kalıp da, kendilerine zulmedici insanlar olarak, yâni günahkâr insanlar olarak ölen kimselerin mekânları, barınakları, yuvaları, sığınakları, durakları, varacakları yer cehennemdir.”

(*Ve sâet masîrâ*) “Ne kötü bir gidiş yeridir o... Gidilecek yerler içinde, ne kadar kötü bir yerdir o cehennem.” Giden mahvolacak. Oraya gitmek istenir mi, gidilecek bir duruma râzı olunur mu?.. Çırpınılmaz mı oradan kurtulmak için, oraya gitmemek için?..

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانَ
لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا

(النساء: ٩٨)

(*İlle'l-müsted'afîne mine'r-ricâli ve'n-nisâi ve'l-vildân*) “Yalnız erkeklerden, kadınlardan ve çocuklardan gücü yetmeyenler; (*lâ yestatîûne hîleten ve lâ yehtedûne sebîlâ.*) bir çare bulup da o küfür diyarından gidemeyenler, bir imkân bulamayanlar müstesna; onlar cehenneme gitmez.” (Nisâ, 4/98)

Yani canı istiyor, “Bir fırsatını bulayım da, şu heriflerin elinden yakamı kurtarayım, paçamı kurtarayım da varayım!” diyor ama güç yetiremiyor, imkân bulamıyor. Sıyıramıyor paçasını, yakasını onların elinden, gidemiyor. Niyeti gitmekti, gidemedi. Onlar müstesna... Onlar cehenneme gitmeyecek. Çünkü gitmeyi istediler, gitmeğe teşebbüs ettiler ama, imkân bulamadılar. Onlar müstesnâ...

فَأُولَئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا

غَفُورًا

(النساء: ٩٩)

(*Feülâike asa'llàhu en ya'füve anhüm*)
“Umulur ki, Allah onları afv u mağfiret eder.
(*Ve kâne'llàhu afüvven gafûrâ*) Çünkü Allah çok
affedicidir, çok mağfiret edicidir.” (Nisâ, 4/99)
deniliyor.

وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
ثُمَّ يُدْرِكُهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ

(النساء: ۱۰۰)

(*Ve men yahruc min beytihi muhâciren
ila'llâhi ve rasûlihî*) “Kim evinden Allah’a ve
Rasûlüne muhacir olarak, hicret edici olarak,
ona kavuşmak için hicret maksadıyla çıkarsa;
(*sümme yüdrikhu'l-mevt*) ama yolda eceli
geliverir de, menzil-i maksûduna ulaşamazsa...”
Gidemedi Rasûlüllah’ın yanına, yolda ecel
geldi. Ya müşrikler öldürdü, ya hastalandı,
ya bir şey oldu, öldü... (*Fekad vekaa ecruhû
ale'llâh*) “Allah’a onun sevabı sabit olur, Allah
onun sevabını verir.” (Nisâ, 4/100)

Demek ki hicret edecek, hicret etmeğe
çırpınacak. Hicret edebilirse emri tutmuş
olacak, sevap kazanacak. Hicret edemeyip
yolda ölürse, gene Allah onun ecrini verecek.
Hicret etmek isteyip de fırsat bulamazsa,
yine affolacak. Ama hicret etmeyi istememiş,
teşebbüs etmemiş, gayret etmemişse, mekânı
cehennem... Neden?.. Gitmesi lâzımdı, emir
tutması lâzımdı, hicret etmesi lazımdı.

زَيْدُ بْنُ وَهْبِ الْجُهَنِيِّ أَبُو سُلَيْمَانَ هَاجَرَ فَمَاتَ
النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ فِي الطَّرِيقِ نَزَلَ
الْكُوفَةَ وَكَانَ مِنْ أَجَلَّةِ التَّابِعِينَ تُوْفِيَ بَعْدَ
الْجَمَاجِمِ قَالُوا مَاتَ قَبْلَ سَنَةِ تِسْعِينَ أَوْ بَعْضَهَا

Şimdi gelelim buradaki ifadeye... Bu şahıs, yâni Zeyd ibn-i Vehb el-Cühenî ne yapmış? (*Hâcere*) hicret yapmış, terk-i diyâr etmiş, kâfirlerin arasından sıyrılmış, hicret etmiş. (*Femâte'n-nebiyyü salla'llâhu aleyhi ve sellem, ve hüve fi't-tarîk*) Bu adamcağız hicrete kalkışmış, yoldayken Peygamber Efendimiz vefat etmiş. Göremedi Rasûlüllah'ı hayatında... Hicret etmiş ama, yolda gelirken Rasûlüllah SAS Efendimiz ahirete göçmüş.

Eh Rasûlüllah ile görüşemedi ama, işte yanına hicret etmek istedi. (*Nezele'l-kûfete*) Sonra Kûfe şehrine yerleşti. Kûfe, biliyorsunuz Bağdad'ın yakınında, müslümanların kurduğu yeni bir şehir. Oraya yerleşti. (*Ve kâne min ecilleti't-tâbiîn*) Tâbiîn'in en büyüklerindendi. *Ecille, celîl* demek, yâni *ecel* demek daha doğrusu, celâletli demek, kıymetlisi, hürmetlisi demek. Tâbiîn'in en hürmetlilerinden birisiydi, bu Zeyd ibn-i Vehb el-Cühenî.

Biliyorsunuz Peygamber Efendimiz'in sağlığında onu görenlere *ashâb* deniliyor veyâ *sahâbe* deniliyor. Bir tane olursa *sahâbi* deniliyor. Sahabeyi görenlere *tâbiîn* deniliyor. Tâbiîni görenlere de *tebe-i tâbiîn* deniliyor. Birinci

nesil, Peygamber Efendimiz'in asrının nesli sahabe, ashâb veya sahb... Bu kelimelerin hepsi sahih... İkinci nesil tâbiîn, üçüncü nesil tebe-i tâbiîn.

Bu zât, ashâbdan olamadı, çünkü Rasûlüllah'ı göremedi. Daha o hicreti tamamlamadan yoldayken, Rasûlüllah vefat etti, göremedi Rasûlüllah'ı. Görseydi sahabe olacaktı. Sahabe olamadı, tâbiînden oldu, o zümreden oldu. Çünkü Rasûlüllah'ı göremeyip de, ashâbı görenlere tâbiîn diyoruz. Tâbiînin en kıymetlilerinden imiş, itibarlısı, büyüklerinden imiş. Allah şefaatine erdirsin...

(Tüvüffiye ba'de'l-cemâcim) Devr-i Cemâcim hadisesi diye tarihî hadise var, ondan sonra vefât etti. *(Kâlû)* Raviler dediler ki, *(mâte kable seneti tıs'în)* 90 senesinden evvel vefat etmişti, *(ev ba'dehâ)* veyahut 90 senesinden biraz sonra. Biraz önce veya biraz sonra vefat etmiş. *Mi'zânü'l-İ'tidâl'*de, *Hulâsatü Tefsîrü'l-Kemâl'*de bu bilgiler var diyor.

Abdullah ibn-i Mesud'dan bu tâbiîn hadisi nakletmiş. Ondan sonra, bu Abdullah ibn-i Hubeyk'a gelmiş, ondan sonra kulaktan kulağa, ağızdan ağıza nakledile nakledile Ebû Abdirrahmân es- Sülemî'ye gelmiş. Nedir hadis-i şerif?..

(Kâle, kâle rasûlü'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem) Abdullah ibn-i Mes'ud RA diyor ki: "Rasûlüllah SAS şöyle söyledi... *(Ve hüve's-sâdiku'l-masdûk)* Rasûlüllah hem doğru sözlüdür, hem de sözü kabul edilen, tasdik edilen kimsedir."

(İnne halka ehadiküm yücmeu fî batni ümmihî erbaîne yevmen...) Peygamber Efendimiz'in hadis-i şerifi bu. Devam ediyor... Uzun bir hadis-i şerîf. "Sizden birinizin yaratılması, annesinin karnında kırk günde bir araya gelir."

Yâni, annesinin karnında yaratılışı, bebeğin meydana gelmesi, kırk günde şöyle bir hale gelir. O ilk haline ne diyoruz?.. İlk haline *nutfe* diyoruz. Yâni, erkekteki erkek üreme hücresinin rahimdeki yumurtayla birleşmiş hali, *nutfe*... *Sonra bu biraz gelişiyor, aleka* oluyor.

Aleka nedir?.. Rahimin cidârına tutunan, yapışan, sülük gibi yapışan. Çünkü, alak sülük demektir Arapça'da. Sülük gibi yapışıp rahimin kenarından beslenmeyi almağa başlayan, büyümeğe başlayan bir küçük parça demektir. Buna aleka diyoruz. Bunu tefsir kitaplarında "kan pıhtısı" diye tercüme ediyorlar, yanlıştır. Kan pıhtısından çocuk olmaz. Kan pıhtısı ayrı bir şeydir. Kanın içinde su vardır, alyuvarlar vardır, akyuvarlar vardır, trombositler vardır... Ben doktor değilim ama, liseden şöyle okuduğumuz kadarıyla şunu vardır, bunu vardır... Bunları kırk yıl bir arada tutsan, bundan yavru olmaz. Yavru olma aşamasında kan pıhtısı yoktur.

Aleka sözü, kan pıhtısı demek değildir. Rahimin cidârına tutunan ilk hücre grubu, ilk devresi. Çocuk olmasının ilk devresi demek... Tabii yanlış... Kur'an'ı tercüme eden alim Arapçayı biliyor ama, tıbbı bilmiyor. Arapça'yı iyi bilse, gene kurtaracak paçayı. Alak kelimesini açıyor lügatta, kan pıhtısı filan gibi bir şeyle

geçitiriyor. Olmaz! Şunu bir incele bakalım alak ne demekmiş bir araştıracı bakalım da, yanlış laf söyleme.

“—E hocam, varsın bir tane de yanlış o söylesin olmaz mı?..”

Olmaz! Çünkü tercümesini alır bir doktor, okur, kapatır bir kenara koyar. Yâ bunun aslı esası yok... O zaman, o yanlışlığı Peygamber Efendimiz söyledi sanır, kâfir olur okuyan. Öyle sanırsa kâfir olur. Allah yanıldı —hâşâ sümme hâşâ— diye, Kur’an-ı Kerim’de yanlışlık var diye düşünürse kâfir olur. Niye bir adamı küfre düşürüyor? Dikkat etsin, doğru yazmağa çalışsın yâni.

Onun için ben bizim makalelerimizin birisinde yazdım.¹ Çünkü oraya baktım, çok sevdiğim bir alim kan pıhtısı demiş. Artık birisi de söyleyince... Hani koyunlar böyle sürü halinde giderlermiş, bir tanesi kazara bir atladı mı, arkasından hepsi oraya atlarlarmış. Yâni takip ediyor, şuarsuz takip ediyor. Şimdi birisi öyle deyince, artık herkes de aynı şeyi tekrar ediyor.

Yâhu dur bakalım! Bu Kur’an-ı Kerim, oyuncak değil. Her kelimesini iyice ölç, tart! Tercüme kolay bir şey değil ki! Tercüme çok zor bir şey ve çok veballî bir şey ve tercüme okumak da çok tehlikeli... Neden? Mütercimî fikri girdi artık işin içine. Tam vahyedildiği gibi sen ayet-i kerimeyi okumuyorsun artık, mütercimî fikrini okuyorsun.

---

¹ Prof. Dr. M. Es’ad Coşan, Panzehir Dergisi, *Başyazı*, Eylül 1992.

Millet onu anlamıyor, o zaman yanlışlıklar başlıyor. O bakımdan, bu arada o bilgiyi de veriyoruz.

Aleka'dan sonra mudga oluyor. Mudga ne demek?..

Şöyle bir parça et. Tabii orada ilk önce tutunuyor rahmin kenarına, gıdasını oradan alıyor. Annenin rahminden gıdayı almağa başlıyor.

Çünkü o vücudun parçası değildi ama, tohumun yere düştüğü zaman, kök salıp da toprağın içinden gıda aldığı gibi, bu da rahimin kendisinden değildi ama rahmin duvarında, cidârında, yâni kenarında kök salıyor, oradan gıdasını alıyor, başlıyor beslenmeğe... E ne oluyor?.. Hücreler bölüne bölüne bölüne bir mudga haline geliyor. Sonra ne oluyor?.. Mudga olduktan sonra, kemikler, etler teşekkül ediyor. Nihayet çocuk bir kese içinde artık belirgin bir hale geliyor. Ondan sonra da zamanı gelince doğuyor.

İşte böyle bu hadis-i şerifi rivâyet etmiş. Bu hadis-i şerif neymiş... *Mişkâtü'l-Mesâbih'te müttefekun aleyh diye yazıyor. Müttefekün aleyh ne demek? Bir hadisin sonunda müttefekun aleyh sözü varsa ne demek?.. Hem Buhârî, hem Müslim... İkisi de bunun sahih olduğunda ittifak edip yazmışlar kitaplarına demek. Yâni sağlam bir hadis-i şerif demek oluyor. İki büyük alim üzerinde ittifak eylemiş oluyorlar. O hadis-i şerifi okuyalım:²*

---

² Buhârî, Sahîh, c.22, s.466, no:6900; Müslim, Sahîh, c.XIII, s.100, no:4781; Ebû Dâvud, Sünen, c.XII, s.316, no:4085; İbnü'l-Ca'd, Müsned, c.I, s.379, no:2594; Bezzâr, Müsned, c.I, s.263, no:1551; Tahâvî, Müşkilü'l-Âsâr, c.VIII, s.356, no:3254; Abdürrezzak, Musannef, c.XI, s.123, no:20093; İbn-i Asâkir, Mu'cem, c.I, s.143, no:268; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

إِنَّ خَلْقَ أَحَدِكُمْ يُجْمَعُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا
نُطْفَةً ثُمَّ يَكُونُ عَلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَكُونُ مُضْغَةً
مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ يَبْعَثُ اللَّهُ إِلَيْهِ مَلَكًا بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ
فَيَكْتُبُ عَمَلَهُ وَأَجَلَهُ وَرِزْقَهُ وَشَقِيًّا أَوْ سَعِيدًا ثُمَّ
يَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ

(Inne halka ehadiküm) Şüphe yok ki gerçekten sizden birinizin yaradılışı, (yücmey fî batni ümmihî) annesinin karnında, rahiminde, (erbaîne yevmen nutfeten) kırk gün nutfe olarak durur.

(Sümme yekûnü alekaten) Sonra aleka olur. Yâni rahime tutunan ikinci devre. (Sümme yekûnü misle zâlike) Kırk gün de böyle gider. Kırk gün öyle gider, kırk gün de böyle gider. (Sümme yekûnü mudğaten misle zâlike) Kırk gün daha mudğa olarak, yâni bir parça et halinde, hücre grubu halinde olur.

(Sümme yeb'asu'llâhi ileyhi melekâ) Sonra Allah o mudğaya bir melek gönderir. O hücre topluluğuna bir melek gönderir, (bi-erbai kelimâtin) dört cümle, dört söz, dört hükümle bir melek gönderir, (feyektübü) o melek yazar. Neyi?.. (Amelehû) Amelini yazar, (ve ecelehû) ecelini yazar. Bu çocuk doğacak, ne ameller işleyecek, ameli ne?.. Sonra eceli ne, ömrü ne kadar?.. Sonra?.. (Ve rızkahû) Ne yiyecek, ne içecek, nereden gelecek bunun rızkı?..

Allah yarattı mı, rızkını da yazıyor önceden. Sonra?.. (Ve şakiyyün, ev saîdün) Şakî mi, saîd mi onu yazar. (Sümme yünfehu fîhi'r-rûhu) Sonra ona ruh ilkah olunur, ruh üfürülür, yâni can kazanır. O et parçası, ruh kesbeder.”

Geçtiğimiz günlerde seyahatleydik, anlattılar... Balıkesir’de bir arkadaş Avrupalıların yazdığı kitapları falan iyice takip ediyormuş, o anlatmıştı. İnsanın bedenini tartıyorlarmış... Tercüme yapıyormuş o arkadaş, bir kitabı tercüme ediyormuş da, orada onu anlattı. Ruhun bedenden farklı bir şey olduğunu isbat ediyormuş, onun o kitabında isbat etmeğe çalışıyormuş.

İşte sonra, ruh üfürülür buna diye SAS Efendimiz bunu böyle anlatıyor. Sonra devam ediyor:

فَوَلِّدِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ إِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ
الْجَنَّةِ حَتَّىٰ مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ
فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ
فَيَدْخُلُهَا

(Fev’llezî lâ ilâhe gayruhû) “Kendisinden başka ilâh olmayan âlemlerin Rabbi Allah’a yemin olsun ki, (inne ehadeküm le-ya’melü bi-ameli ehli’l-cenneti) sizden biriniz ehl-i cennetin ameli gibi bir şeyler yapar yapar, (hattâ mâ yekûnü beynehû ve beynehâ illâ zira’) onunla cennet arasında bir şu kadarcık zira’ kadar, şöyle bir mesafe kalır. (Feyesbüku

aleyhi'l-kitâb, ve ya'melü amele ehli'n-nâr, feyedhulühâ) Bu kader, alınına yazılan yazı öne geçer, cehennemliklerin işini yapar en sonunda ve cehenneme gider.”

Aksine:

وَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ حَتَّىٰ مَا
يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ
الْكِتَابُ فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا

(خ.م. عن ابن مسعود)

(Ve inne ehadeküm le-ya'melü amele ehli'n-nâr) “Sizden biriniz cehennem ehlinin işini, amelini işler işler, (*hattâ mâ yekûnü beynehû ve beynehâ illâ zira'*) cehenneme şu kadar yaklaşır, bir zira' kadar mesafe kalır arasında, (*feyesbuku aleyhi'l-kitâb*) Allah'ın onun daha annesinin karnındayken yazdığı hükmü, alın yazısı gelir, öne geçer, (*feya'melü bi-ameli ehli'l-cenneh*) ehl-i cennetin amelini işler, (*feyedhulühâ*) cennete girer.”

Müttefekun aleyh, *Mişkâtü'l-Mesâbih*'te bu hadis-i şerîf geçiyor.

Bu hadisi demek ki Abdullah ibn-i Hubeyk el-Antâkî rivâyet etmiş, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'ye, böyle geçiyor. Aferin... Yâni kitabı neşreden şahıs, böyle bir cümlesi zikredilen hadisin kaynağını aramış, bulmuş, dipnotta böyle kaydetmiş, böylece biz de bilmiş oluyoruz.

Evet, böyle bir eseri neşretmek sizden birisine nasib olur da, böyle bir eser neşrederseniz, işte eserinizi böyle okuyucuya hazırlarsınız. Dipnotları koyarsınız, okuyucu sıkıntı çekmez.

b. Rasûlüllah SAS'ın Aile Hayatı

أَخْبَرَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ مَطَرٍ حَدَّثَنَا أَبُو حَفْصٍ عُمَرُ
بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْبَحْرَانِيِّ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ
بْنُ حُبَيْقٍ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ أَسْبَاطٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ
الثَّوْرِيُّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ جُحَادَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَطُوفُ
عَلَى نِسَائِهِ هَذِهِ ثُمَّ هَذِهِ ثُمَّ يَغْتَسِلُ مِنْهُنَّ غُسْلًا
وَاحِدًا

TS. 142/2 (Ahberanâ ebû amri'bnü matar, haddesenâ ebû hafs, umerü'bnü abdi'llâhi'bni umer, el-bahrâniyyü; haddesenâ abdu'llâhi'bnü hubeyk, haddesenâ yûsufu'bnü esbât, haddesenâ süfyânü's-sevrî; an muhammedi'bni cuhâdeh, an katâdeh; an enesin: Enne rasûlü'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem, kâne yetûfu alâ nisâihî hâzihî, sümme hâzihî, sümme yağtesilü minhünne guslen vâhidâ.)

Kitabın müellifi Ebû Abdurahmân es-Sülemî, bu hayatı yazılan şahsın bir başka hadisini de

rivâyet ediyor. Daha önce hiç böyle yapmadı, iki hadis rivâyet etmedi, tek bir örnek verdi. Bu sefer bunda iki hadis örnek veriyor.

Pekâlâ.

İkinci hadisi kim haber vermiş Ebû Abdirrahmân es- Sülemî'ye?.. Ebû Amr ibn-i Matar. Ona kim haber vermiş? Ebû Hafs Ömer ibn-i Abdillahi'bni Ömer el-Bahrânî haber vermiş. Ona kim söylemiş?.. (*Haddesenâ abdu'llâhi'bnü hubeyk*) Bizim Antakyalı şu Abdullahi'bni Hubeyk ona nakletmiş. Abdullah ibn-i Hubeyk'e kadar isimler... (*Haddesenâ yûsufu'bnu esbât*) O Yusuf ibn-i Esbât'tan almış bu hadisi. (*Haddesenâ süfyânü's-sevrî*) Meşhur Süfyân-ı Sevrî de, Yûsuf ibn-i Esbât'a rivâyet eden kişi. (*An muhammedi'bni cühâdeh*) Süfyân-ı Sevrî de Muhammed ibn-i Cühâde'den almış.

Aşağıda not var:

مُحَمَّدُ بْنُ جُحَادَةَ بِضَمِّ الْجِيمِ قَبْلَ الْمُهْمَلَةِ
الْأَوْدِي الْكُوفِي كَانَ ثِقَةً حَافِظًا مَاتَ سَنَةَ
إِحْدَى وَثَلَاثِينَ وَمِائَةٍ

Muhammed ibn-i Cühâde: (*Bi-dammi'l-cim kable'l-mühmele*) Yâni noktasız olan ha harfinden evvel, cimin ötresiyle cühadeh okunacak demek istiyor yâni. (*El-evdî el-kûfî*) Kufeliymiş bu da. (*Kâne sikaten hâfızan*) Güvenilen, hadisin hafızı unvanını kazanmış bir kimseydi bu şahıs; Muhammed ibn-i Cühâde.

(*Mâte senete ihdâ ve selâsîne ve mieh.*) 131 senesinde vefat etmiştir.

O kimden rivâyet etmiş?.. (*An katâdeh*)
Katâde'den rivâyet etmiş.

قَتَادَةُ بْنُ دِعَامَةَ السَّدُوسِيِّ أَبُو الْخَطَّابِ الْبَصْرِيِّ
الْأَكْمَهِ أَحَدُ الْأَئِمَّةِ الْأَعْلَامِ حَافِظٌ مُدَلِّسٌ قَالَ عَنْهُ
ابْنُ الْمُسَيَّبِ مَا أَتَانَا عِرَاقِيٌّ أَحْفَظُ مِنْ

قَتَادَةَ تُوْفِي سَنَةَ سَبْعِ عَشْرَةَ وَمِائَةَ

(*Katâdetü'bnü diâme es-sedûsî ebu'l-hattâb el-basrî el-ekmeh, ehadü'l-eimmeti'l-a'lâm.*)
Bu meşhur, Basralı Katâde çok büyük alimlerden bir tanesi diyor. Eimme, imam, önder demek. A'lâm da alem'in çoğulu. Dağ gibi, nereden baksan görülen şeylere alem derler. Böyle dağ gibi önder, çok büyük alimlerden birisiydi Katâde Hazretleri. (*Hâfizun müdellisin*) Müdellis, yâni en sonunda biraz hafızasında bozulma olduğu için, biraz karıştırmalar yapmış demek. (*Kâle anhü'bnü'l-müseyyib: Mâ etânâ ırâkiyyün ahfazü min katâdeh*) İn-i Müseyyeb onun hakkında dedi ki: “Bize Katâde'den daha hıfzı çok olan bir Iraklı âlim gelmedi şimdiye kadar.” (*Tûfiye senete seb'a aşrete ve mieh*) 117 senesinde vefat etmiş bu zât. yâni.

Katâde Hazretleri kimden rivâyet etmiş? (*An enesin*) Enes RA'dan rivâyet etmiş. Enes RA ne diyor:³

³ Buhârî, Sahîh, c.I, s.473, no:275; Müslim, Sahîh, c.II, s.182, no:467; Tirmizî, Sünen, c.I, s.238, no:130; Neseî, Sünen, c.I, s.436, no:264; Ibn-i Mâce,

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَطُوفُ
عَلَى نِسَائِهِ هَذِهِ ثُمَّ هَذِهِ ثُمَّ يَغْتَسِلُ مِنْهُنَّ غُسْلًا
وَاحِدًا

(السلمى عن أنس)

(*Enne rasûlü'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem, kâne yetûfu alâ nisâihî*) Rasûlüllah'ın hayatından bir şeyi anlatıyor. “Hanımlarına nöbetleşe, birisinin arkasından ötekisine giderdi, birinden ötekisine giderdi. (*Hâzihî, sümme hâzihî, yağtesilü minhünne guslen vâhidâ.*) Sonra tek bir gusül abdesti olarak temizlenirdi.” diye bu bilgiyi veriyor.

Tabii, İslâm gelince bu adamlar –*rahmetu'llâhi aleyhim ecmaîn*– her şeyi sıfırlamışlardır. O zamana kadar olan bilgiler sıfır... Ondan sonra işi Kur'an-ı Kerim'den başlatmışlardır, Rasûlüllah'ın hadis-i şerifinden başlatmışlardır. İlmi Kur'an-ı Kerim'e, Rasûlüllah'ın sünnetine dayandırmışlardır. Ondan önceki rivayetleri, eğer Kur'an-ı Kerim ve Peygamber Efendimiz tasvib ediyorsa, tasdik ediyorsa, te'yid ediyorsa kabul ederler. Yoksa, onları ilim olarak kabul etmezler.

Sünen, c.II, s.231, no:581; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.III, s.99, no:11964; İbn-i Hibbân, Sahîh, c.IV, s.8, no:1207; İbn-i Huzeyme, Sahîh, c.I, s.115, no:229; Ebû Ya'lâ, Müsned, c.V, s.321, no:2942: Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Onun için, Rasûlüllah SAS Efendimiz'in her şeyini gayet iyi tesbit etmişlerdir. Nasıl abdest alırdı, nasıl kalkardı, nasıl yatardı?.. Pür dikkat her şeyini takip etmişlerdir. Bakalım Allah'ın peygamberi nasıl yapıyor, nasıl yemek yiyor, nasıl evlendi, nasıl nikâh yaptı?

Evliliğinde nasıl davrandı, sözleri nasıl, hareketleri nasıl, ticareti nasıl, konuşması nasıl?.. Her şeyi teferruatıyla tesbit etmişlerdir. Aile hayatını da bu arada söylemişlerdir. Yâni, bizim için biraz garip gelebilir ama, bir bakıma da fotoğrafın hiç bir yerinde bir belirsizlik yoktur. Çok net olarak her şeyi çekip söylemişlerdir.

Şimdi iki hadis-i şerifi söyledi, ne yapmış oldu?.. Yâni bu Abdullahi'bni Hubeyk el-Antâkî hadisle iştigal etmiş, hadis toplamış dinlemiş, başkalarına da hadis rivâyet etmiş, hadis ravilerinden bir kimse aynı zamanda. Bu neyin alâmetidir? Alimin ciddi bir alim olduğunun alâmetidir.

Hadisle meşgul oluyor... İslâm'ın önemli kaynaklarından birisi olan Sünnet-i Seniyye'yi, ehâdis-i şerifeyi biliyor, ezberlemiş ve ciddi bir şekilde bu işin peşine düşmüş, kelimesine dahi, noktasına dahi dikkat ederek hem duymuş, öğrenmiş, hem de başkasına nakletmiş. Bu bir ciddiyet alâmeti, alim olduğunu gösteriyor.

c. Dikkat Edilmesi Gereken Dört Şey

Geliyoruz 143. sayfadaki 3. paragrafa:

أَخْبَرَنَا أَبُو الْفَرَجِ عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ بَكْرِ الْوَرْثَانِيُّ
حَدَّثَنَا أَبُو الْأَزْهَرِ الْمَيَّافَرِقِينِيُّ قَالَ سَمِعْتُ
فَتْحَ بْنَ شَحْرَفٍ يَقُولُ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُبَيْقٍ
الْأَنْطَاقِيُّ أَبُو مُحَمَّدٍ وَأَوَّلُ مَا لَقَيْتُهُ بِأَذْنِهِ قَالَ لِي
يَا خُرَّاسَانِي إِنَّمَا هِيَ أَرْبَعٌ لَا غَيْرَ عَيْنِكَ وَ لِسَانِكَ
وَ قَلْبِكَ وَ هَوَاكَ فَانظُرْ عَيْنَكَ لَا تَنْظُرْ بِهَا إِلَى
مَنْ لَا يَحِلُّ لَكَ وَ انظُرْ لِسَانَكَ لَا تَقُلْ بِهِ شَيْئًا
يَعْلَمُ اللَّهُ خِلَافَهُ مِنْ قَلْبِكَ وَ انظُرْ قَلْبَكَ لَا يَكُنْ
فِيهِ غِلٌّ وَلَا حِقْدٌ عَلَى أَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَ انظُرْ
هَوَاكَ لَا تَهْوِ شَيْئًا مِنَ الشَّرِّ فَإِذَا لَمْ يَكُنْ فِيكَ
هَذِهِ الْأَرْبَعُ الْخِصَالِ فَقَدْ شَقِيتُ

TS 143/3 (Ahberanâ ebü'l-ferec abdü'l-
vâhidi'bnü bekrini'l- versâniyyü; haddesenâ
ebü'l-ezheri'l-meyâfârikîniyyü, kâle: Semi'tü
fetha'bne şahrafin, yekülü: Haddesenî
abdu'llâhi'bnü hubeykini'l- antâkiyyü, ebû
muhammedin –ve evvelü mâ lakîtühû bi-
ezeneh– kâle lî: Yâ hurâsâniyyü! Innemâ hiye
erbaun lâ gayr:)

(Ahberanâ) Bize haber verdi şu mâlûmâtı... Kim?.. Ebü'l-Ferec künyeli Abdü'l-Vâhid isimli, Abdü'l-Vâhidi'bnü Bekrini'l-Versânî, Versânî nisbeli bir alim haber verdi. (Haddesenâ ebü'l-ezheri'l- meyâfârikîniyyü) Ebü'l-Ezher künyeli Meyâfârikînli şahıs da, buna hadisi rivâyet etmiş.

Meyâfârikîn neresidir?.. Bizim Anadolu'daki —şimdi Silvan diyorlar galiba— Diyarbakır'ın Silvan'ı. Eski adı Meyâfârikîn'dir. Oralı. Orada işte böyle İslâm'ın ilk devrelerinden beri orada böyle alimler yetişmiştir, İslâm diyarıdır. Köklü bir şehirdir.

Orada aynı zamanda, Malâbâdî köprüsü diye muazzam bir güzel köprü var... Şöyle çok yüksek kemerli, müthiş bir köprü... Yâni bir mimarlık harikası, güzel bir köprü var.

Silvan'da Salâhaddin-i Eyyubî Hazretleri'nin de bir camisi var... Çok seviyoruz tabii onu büyük mücahid diye, Kudüs'ü haçlılardan kurtardı diye. Kudüs'ü kurtarıncaya kadar yüzü gülmemiş, daima böyle gamlı gezmiş, gülmemeğe ahdetmiş bir kimse, çok ciddî bir zât diye seviyoruz. Orada cami yaptırmış. Çok hoşuma gitti benim.

İnsan belde belde gezdikçe, Anadolu'yu seviyor. Vay bizim Tarsusumuz meğerse neymiş... Bizim Silvanımız meğerse neymiş diye hoşuna gidiyor insanın... Tarihten duyduğu meşhur isimlerin oralarda bulunduğunu, oralara imza attığını... Burası İslâm diyarıdır diye cami yaptırmış.

Bunlar güzel şeyler...

Şimdi belki bugün orada kendisini Kürt sanan bazı insanlar, kardeşler var; belki onlar o Arap fâatihlerin torunları ama, işin farkında değiller tabii. İşler karışmış şimdi. Yazık!.. Tabii karıştıranlar var, fitneyi çıkartanlar var, fitneye uyanlar var. O da ayrı bir şey.

Evet, bu bizim Silvanlı, Meyâfârikînli... Tabii Meyâfârikîn ne demek?.. Yâni biraz isim uzunca, kuyruklu, kanatlı bir isim, biraz da acayip. Tabii onun aslı miyah imiş, *miyah sular demek. Fârikîn sularının olduğu yer. İki üç dere var demek ki... Ondan o ismi almış olduğunu tahmin ediyorum.*

(Kâle semi'tü fetha'bne şahrafin) O da Feth ibn-i Şahraf isimli şahıstan duymuş bu rivayeti. *(Yekülü)* Duyduğu şahıs diyordu ki: *(Haddesenî abdu'llâhi'bnü hubeykini'l-antâkiyyü)* Bana Abdullah ibn-i Hubeyk el-Antâkî söyledi... Ne söylemiş şimdi hayatını okuduğumuz şahıs burada, karşımızda görüyoruz. Ebû Muhammed künyeli...

(Ve evvelü mâ lakîtühû bi-ezeneh) İki tire arasına almış... Ne demek bu?.. İlk defa bu Antâkî ile karşılaştığı nerede olmuş?.. *(Bi-ezeneh)* Neresi burası?.. Bizim Adana. Adana'yı nasıl yazmış?.. Elif-zel-nun-he ile yazmış. Ezene diye yazmış. Biz Adana diyoruz şimdi. A harfi yapmışız ama aslında Ezene. Yâni üzüm gibi sanki. Veyahut da *ezine kelimesi falan vardır Anadolu'nun birçok yerinde.*

Ezine veya *âzîne*, Farsça'da cuma günü demektir. Böyle cuma günü köylerden milletin mallarını alıp getirdiği, pazar kurduğu, alışveriş yaptığı köylerin adına ezine demişlerdir, ezine pazarı yâni cuma pazarı demek. Veya pazarını kaldırmışlardır, ezine veya âzine kalmıştır. Belki bu azene böyle zel ile karşımıza çıkınca, belki o cuma kelimesinden geliyor yâni. Aşağıda Adana'yı bakalım nasıl anlatmış Nureddin ibn-i Şureybe, kitabı neşreden. Bizim bildiğimiz Adana'mızı, dinleyelim bakalım bu nasıl anlatıyor:

أَذْنَةُ عَلَى وَزْنِ خَشْبَةِ مَوْضِعٍ مِنْ ثُغُورِ الشَّامِ

(*Ezeneh, alâ vezni haşebeh*) Yâni şu vezinde diyor, bizim okuyuşumuzu göstermeğe çalışıyor. (*Mevdiun min sügürî'ş-şâm*) Şam'ın hududlarından bir mevkî diyor. Şam'ın hududlarından bir şehir diyor, bir mevkî diyor. Neyi hatırlayacağız?.. Şam kelimesini bu Araplar bizim kullandığımız mânâyâ kullanmazlar. Bizim Şam deyince aklımıza gelen Suriye'nin baş şehridir, Araplar ona Şam demezler, Dımaşk derler. Avrupalılar da Damaskus diyor. Dımaşk, Damaskus o şehrin adı. Biz Şam demişiz.

Pekiye Araplar bizim Şam dediğimize Şam demiyorlar da Araplar Şam dedikleri zaman neyi kastediyorlar?

Hicaz'ın kuzeyinde olan koca, geniş bölgeye Şam derler Araplar. O nereden geliyor? Sol kelimesinden geliyor.

Birkaç defa anlattım galiba burada: İnsan yüzünü güneşin doğduğu tarafa dönmüş kabul ediyor onlar. Güneşin doğduğu yere döndü. Yüzü güneş tarafında, yâni doğuda. Baktığı taraf doğu. Arkası?.. Batı. Maşrık, mağrib, şark, garb yâni. Önü şark, arkası garb. Sağ taraf?.. Sağ taraf yemin. Yemin, sağ taraf demek Arapça'da. Yâni yemen. Oraya da Yemen demişler. Yemen illeri... Yâni Hicaz'ın aşağı tarafında, güney tarafında kalan yerler.

Sol taraf... Sol, şimal... Şimal sol demek. Yâni coğrafî mevkî adı değil aslında, sol demek. Sol taraf?.. İşte orası da şam. Gene sol kelimesiyle ilgili. Bütün o bölge, Irak, Suriye, bizim Anadolu'nun güneyi, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz Bölgesi... Hepsi onlar için Şam'dır. Bölge adıdır yâni. Kocaman bir bölgenin adıdır Şam. Şam'ın hudutlarından bir belde diyor. Yâni anlıyoruz ki Adana'ya kadar gelmişler ova olduğu için, fethetmişler ama, Toros dağlarını geçmek kolay bir şey değil.

Anadolu'nun fethi çok uzun sürmüştür. O mücahidler neler çektiler... Asırlarca cihad ede ede ede... Düşman da karşı koya koya... Hepsinin kaleleri var. Modern... İmkânları geniş. Yâni Anadolu'nun bugün eski şehirlerini gezdiğimiz zaman görüyoruz. Koca koca kesme taşlardan muazzam şehirler yapmışlar. Yâni muhteşem mimari eserler var.

İşte Antalya'da Perge, Aspendos, Isparta yakınlarında Ağlasun, Efes vs... Hepsi nasıl?.. Böyle koca koca, iki adam boyu, bir adam

boyu taşlardan yapılmış muhteşem surları olan şehirler, beldeler, kasabalar. İşte müslümanlar bunları yavaş yavaş, yavaş yavaş, cihad ede ede fethetmişlerdir.

İşte Adana'yı böyle tarif ediyor. Şam hudutlarında bir mevki adı diyor. Öyle anlatıyor. Ve peltek ze ile yazıyor. Hemzeli elif e- peltek *ze-nun-he ile Ezene diye yazıyor yâni bizim Adana dediğimiz şeyi.*

Bizim bu Abdullah ibn-i Hubeyk el-Antâkî'yi Adana'da görmüş bu zât. demiş ki o da ona: (*Kâle lî*) Bana dedi ki diyor. Bu mübarek zâtın nasihatını söyleyecek şimdi. Dedi ki bana:

(*Yâ hurasâniyyü*) “*Ey Horasan'dan gelme genç, delikanlı!.. Ey Horasan'dan gelme adam, çocuk!*” Hangi yaştaysa?.. Bu onun yanında daha genç demek ki. “*Ey Horasanlı!*” demiş. (*İnnemâ hiye erbaun lâ gayr*) “*Senin istediğin dört şeydir. Senin istediğin, muradına ermen için dört şey lâzımdır, başkası değil.*” (*İnnemâ*) edât-ı tahsîsdir, (*hiye*) yâni onlar, yâni senin işine yarayacak şeyler (*erbaun*) dört tanedir, başka değil.”

Neymiş dört şey bunun işine yarayacak? Bu ravi ne istiyor?.. Tabii Allah'ın rızasını istiyor, evlialık istiyor, Allah'ın sevgili kulu olmak istiyor. Abdullah ibn-i Hubeyk el-Antâkî de büyük bir sûfî olduğu için, onun yanına gitmiş, ilk defa Adana'da karşılaşmışlar.

Onun yanına gitmiş de, bu da ona nasihat ediyor. “*Dört şeydir senin ihtiyacın olan şey, başka şey değil.*”

Neymiş o dört şey: (*Aynüke, ve lisânüke, ve kalbüke, ve hevâke*) “Senin için önemli olan dört şey: Bir; senin gözün. Göz. İki; lisanın, senin dilin. Üç; kalbin. Dört; hevân.” Hevây-ı nefis diyoruz ya, nefsinin hevâsı. Dört şey önemli.

1 (*Fe’nzur ayneke*) “Gözüne dikkat et, bak! (*Lâ tenzur bihâ ilâ men lâ yahillü leke*) O gözünle sana helâl olmayan şeye sakın bakma!” Dört önemli âzân var; gözün, dilin, kalbin, birisi de hevây-ı nefsin... O âzâ olmuyor. Dört şey var senin için önemli, dikkat etmen gereken. Gözün, dilin, kalbin, hevân. Gözüne bak, gözün sana helâl olmayan şeye bakmasın. Dikkat et de, gözüne sahip ol da helal olmayan şeye gözün bakmasın. Bir bu. Yâni göz harama bakmayacak.

2. (*Ve’nzur lisâneke*) “Diline de bak, diline de sahip ol, diline de dikkat et! (*Lâ tekün bihî şey’en ya’lemu’llâhu hilâfehû min kalbike*) Allah’ın senin gönlünde onun aksi bir fikir olduğunu bildiği şeyi dilinle söyleme!” Yâni gönlün başka, kalbin başka, dilin başka olmasın.

Allah biliyor ki burada başka bir şey var, sen onu söylemiyorsun, başka bir şey söylüyorsun. Allah’ın, senin söylediğinden farklı, onun hilafına kalbinde bir şey olduğunu bildiğin sözü dilinle söyleme! Yâni kalbinden başka bir şey söyleme, münafık olma.

Kalbinde niyetin başka iken, dilinle başka şey söyleme! İkisi birbirine denk olsun. Kalbinde ne varsa, dilindeki de o olsun. Kalbin başka,

dilin başka olmasın demek istiyor. Allah biliyor burasını.

3. (*Ve'nzur kalbeke*) “Kalbine de bak, dikkat et; (*lâ yekün fîhi gıllün velâ hikdün alâ ehadin*) onun içinde herhangi bir kimseye karşı bir kıskançlık, bir kin, bir karışık fikir, kötü fikir olmasın! Kalbine de gönlüne de dikkat et, onun içinde, (*alâ ehadin mine'l- müslimîn*) müslümanlardan herhangi birisine karşı kin veyahut bozuk bir duygu olmasın!”

4. (*Ve'nzur hevâke*) “Arzuna da, hevây-ı nefesine de bak, dikkat et, (*lâ tehve şey'en mine'ş-şer*) kötülükten bir şey arzu etme! Arzuna da sahip ol, kötü bir şeyi arzu etmemeğe de dikkat et!”

Evet insan elma isteyebilir, eh hadi bakalım ye... Eh canın helva isteyebilir, hadi bakalım al ye... Canın üzüm isteyebilir... Tamam al üzüm, ye. Soğuk su istedi... Buyur. Dondurma istedi... Al ama, şer isteme. Kötülük, günah isteme. Hevana da dikkat et, arzuna da dikkat et, kötü bir şeyi arzu etme!

“Dört şey senin için çok önemlidir bak ey Horasanlı delikanlı, gelmişsin benden nasihat istiyorsun, yanıma sokulmuşsun. Dört şey senin için önemlidir: Gözün, dilin, kalbin, arzun... Gözüne dikkat et, sana helâl olmayan şeye bakmasın! Lisanına dikkat et, içinde başka duygular varken, lisanın o duyguların hilafına başka laf söylemesin!

Kalbine dikkat et, müslümanlara karşı senin kalbinde herhangi bir kin ve kötü duygu olmasın! Arzuna dikkat et, şerden, kötülükten bir şey arzu etme!” diye nasihat ediyor. Tamam mı?..

(*Feizâ lem yekün fîke hazîhi'l-erbau'l-hisâlü fekad şakîte*) “Eğer sende bu dört durum yoksa, sen kötü bir insan demeksin, şakî bir insan demeksin!”

Şakî ne demek Arapça’da?.. Saîd olmayan. Yâni Allah’ın yolunda olmayan demek. İnsanlar ikiye ayrılır:

فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ وَسَعِيدٌ

(هود: ١٠٥)

(*Ve minhüm şakiyyün ve saîdün*) “Bir kısmı şakîdir, bir kısmı saîddir.” (Hûd, 11/105)

Şakînin cem’i, çoğulu *eşkiyâ gelir*; *saîdin cem’i süedâ gelir*. İnsanlar Berat Gecesi’nde ya şakîler defterine yazılırlar, ya saîdler defterine yazılırlar.

Şakî ne demek? Allah’ın emrini tutmayan, Allah’ın yolunda olmayan, böyle giderse başına Allah’ın cezası gelecek olan, cehenneme düşecek olan kimse demek. *Saîd ne demek?.. Allah’ın yolunda olan, Allah’ın emrini tutan, ahirette mükâfata* –böyle giderse– erecek olan kimse demek.

“Sende bu dört vasıf yoksa, bu dört durum yoksa, bil ki sen kötü bir durumdasın, şakîler divanına yazılırsın, bunu bil!” diyor.

d. Kur’an Hafızı Günah İşlerse

Dördüncü paragrafı da okuyuverelim, sayfa tamam olacak.

Öbür sayfaya geçmeyiz artık.

قَالَ وَسَمِعْتُهُ يَقُولُ إِذَا دَنَا الرَّجُلُ الْقَرِيَّ مِنْ
مَعْصِيَةِ يَقُولُ الْقُرْآنُ فِي جَوْفِهِ مَا لِهَذَا حَمَلْتَنِي

TS. 143/4 (Kâle, ve semi'tühû yekülü) Aynı râvi dedi ki: Onun şöyle dediğini de duydum. Onun dediği kim? Terceme-i hâli okunan Abdullah ibn-i Hubeyk el-Antakî. Şöyle demiş:

(İzâ dene'r-racülü'l-kâriu min ma'siyetin)
“Kur'an ehli olan bir adam bir günaha yaklaşınca, (yekülü'l-kur'ânü fî cevfihi) içindeki Kur'an-ı Kerim ona der ki, (mâ li-hâzâ hameltenî) ‘Sen beni, – yâni Kur'an-ı Kerim’i— bu işi yapmak için almadın içine, yüklenmedin! Madem Kur'an ehlisin, bunu yapmaman lâzım! Beni ezberledin, yüklendin, içine aldın, bu günahı yapmak için mi aldın beni içine? Madem Kur'an var içinde, Kur'an yolunda yürü! Nedir bu şey?’ der Kur'an-ı Kerim. Öyle Kur'an ehli olan bir kimse günaha yaklaştı mı, içindeki Kur'an kaşlarını çatar böyle der.” diyor.

Şimdi gramer izahı verelim:

(İzâ dene'r-racülü) Denâ fiili, yaklaşmak fiili min harf-i cerra ile kullanılır. Arapçanın inceliğidir bu. Bunu bilmeyenler tercemeyi doğru yapamaz. Denâ min...

(İzâ dene'r-racülü'l-kâriu min ma'siyetin)
“Kur'an okuyan, Kur'an ehli olan, hafız olan bir adam, günaha yaklaştığı zaman...” demek yâni. Pekiyi harfiyyen tercüme etsek, nasıl tercüme

etmemiz lâzım: “Kur’an okuyan bir adam gûnahtan yakınlaştığı zaman.” diye söylüyor. Ama işte böyle kullanılır.

Bunlara idiom diyoruz, tabir diyoruz. Her dilin kendine göre bir tabiri vardır. Biz bir şeye yaklaşmak diyoruz... Kapıya yaklaştım, pencereye yaklaştım, o adama yaklaştım. E haliyle söylüyoruz. Bunlar den haliyle söylüyor: Kapıdan yaklaştım, pencereden yaklaştım, adamdan yaklaştım diyor. Yâni bu işte lisanın özelliği. O bizi garipser, biz onu garipseriz. Yâni o bizim Türkçeyi öğrendiği zaman:

“—Allah Allah şu Türklere bak... Kapıdan yaklaştım demiyor da, kapıya yaklaştım diyor. Ne biçim mantığı var Türklerin?” diye o da bizi garipsebilir yâni.

Ama lisanı öğrenen bunları iyi bilirse, o zaman güzel konuşur.

Yâni şaşırmas, konuştuğu zaman da güzel konuşur.

(İzâ dene’r-racülü’l-kàri’) Kàri’ ne demek?.. Kàri’ aslında kıraat kelimesinden geliyor, okuyan demek. Meselâ Mehmed Akif rahmetli Safahat’ın baş tarafına bir şiir yazmış. Safahat şiir kitabını koca bir kitap halinde böyle üç parmak, iki parmak kalınlığında kitap halinde yazmış. Önsöz gibi önüne bir şiir yazmış, diyor ki:

*Bana sor sevgili kàri’, sana ben söyleyeyim,
Ne hüviyette şu karşımda duran eş’ârım.*

“Ey okuyucu, sevgili okuyucu! Başkasına sorma bana sor şu benim kitabımın içindeki şiirlerim nasıl şiirlerdir, sana ben söyleyeyim!” diyor. *Kàri'*, okuyan demek, ey okuyucu demek.

Tabii bunu bilmeyen karı okur o kelimeyi. Yâni bu inceliği bilmezse... “Bana sor sevgili karı, sana ben söyleyeyim.” gibi okur. Yâni yanlış bir şey olur. *Kàri'*, okuyan demek.

Tabii Arapça’da *kàri'* kelimesinin bir başka mânâsı var. *Kàri'*, Kur’an-ı Kerim’i ezberleyen demek. Kur’an kelimesi de zaten *karaa* kökünden. *Kàri'* kelimesi de oradan ism-i fâil; Kur’an’ı bilen, okuyan demek.

(*İzâ dene’r-racülü’l-kàriu min ma’siyeh*)
“Kur’an ehli bir adam günaha yaklaştığı zaman, (*yekülü’l-kur’ânü fî cevfihi*) içindeki Kur’an-ı Kerim ona ihtar eder. İçinden der ki ona:

‘—Sen bu günahı işlemek için beni yüklenmedin! Beni öğrenmenin sebebi bu günahı işlemek değil. Ayağın denkle al, yapma bu günahı!’ diye Kur’an içinden seslenir.” diyor.

Tabii bu sözü herkes duyar mı? Duymaz.

Bazı şeyleri görmek için, başka türlü bir göze sahip olmak; bazı şeyleri duymak için, başka türlü bir kulağa sahip olmak; bazı şeyleri hissetmek için de, başka türlü bir kalbe sahip olmak lazım!

Bu ne zaman oluyor? Allah bir kabiliyet verdiği zaman oluyor.

İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri, Horasan’da, Belh şehrinde padişah iken elinde ok ve

mızrakla avlanmaya çıkmış. Geyik önde gidiyor; bu da atını sürüyor. Biz dıgıdık dıgıdık diyoruz ama ona ne ses geliyormuş? (İntebih, intebih, intebih!) diye ses geliyormuş.

İntebih ne demek?

“—Uyan, intibaha gel.” demek.

Yine sürmeye devam etmiş. Geyik durmuş, dönmüş:

(*E li-zâlike hulikte, en bi-zâlike ümirte*) “Sen bu işi yapmak için mi yaratıldın be adam? Senin yaratılış sebebin bu mu, yoksa Allah sana Kur’ân-ı Kerim’de bunu mu emretti?”

Keyif için ata bineceksin, keyif için zavallı hayvanları öldüreceksin; sen bunun için mi yaratıldın, sana Kur’an’da Allah bunu mu söyledi?”

Bindiği atın eyerinden; “Uyan, uyan!” diye ses geliyor.

İnsanla konuşması mutad olmayan geyikten, ceylandan kendisine böyle ikaz geliyor:

“—Bunun için mi yaratıldın sen, yaradılışının gayesi bu mu, yoksa Allah sana bunu mu emretti? Bırak bu şeyleri!”

Tabii böyle olağanüstü şeyleri duyunca, “Allah Allah, ne oluyor?” diye intibaha gelmiş, uyanmış.

Attan inmiş, atını bir yere vermiş, elbiselerini çobana vermiş. Horasan’ı terk etmiş, gitmiş.

“—Hocam böyle şey olur mu?”

Allah bir insanın hidayetini murat ettiđi zaman böyle olağanüstü Şeyler olur.

“—Pekiyi, bu Şeyler nasıl oluyor? Hakikaten o geyik mi konuŐuyuyor, o eyer mi konuŐuyuyor, o semer mi konuŐuyuyor, kamçı mı konuŐuyuyor?”

Allah konuŐturunca konuşur. Netice itibariyle beyni onu öyle algılıyor. Beynin bir sesi algılaması nedir?

Ses dalgaları kulağa geliyor. Ben konuŐuyorum, mikrofon çoğaltıyor. Netice itibariyle sizin kulağınıza ses dalgası gidiyor. Ses dalgası kulağınıza gelince kulağın kıvrımlarında toparlanıyor, kıvrım içeri gidiyor. Kıvrımın Őekli içeriye doğru... Hava gidiyor. Havayı böyle topluyor. Koridorun sonunda kulak zarı var. Ses dalgaları kulak zarına gidiyor. Kulak zarını titreŐtiriyor. Nasıl davulun bu tarafına vurduğun zaman; “Güm, güm, güm!” öbür tarafı “Zın, zın, zın!..” titrer. Nasıl sen buradan kapıyı hızlı kapattığın zaman, pencerenin perdesi oynar.

İŞte öyle bir Şey oluyor. Kulak zarı, irili ufaklı titreŐiyor. Kulak zarının arkasına yapıŐmıŐ kemikçikler var; Çekiç kemiği, Örs kemiği, Üzengi kemiği... Onlar kıpırdıyor. O kıpırtılar beyine sinyal olarak iletiliyor. Oradaki sinirler vasıtasıyla beyine elektrikli bir sinyal gidiyor. Beynin duyma hücreleri de o sinyalleri alıyor.

İçerisi karanlık kutu; beyin dışarısını hiç görmüyor. Kalın bir kemik var; insanın kafası kalın. Kuzuyu filan biliyorsunuz. Diyorlar ki; “Őunun beynini çıkar, kırıver.” Pat pat pat vuruyorsun. Kafasını kıracaksın, beyni çıkacak,

pişirip yiyeceksin.

Allah, beyni çok sağlam yere koymuş. İnsanın kalın bir kafası var, içerideki dışarısını görmüyor; zifiri karanlık. Dışarıyla ancak sinirlerle bağlantısı var. Dışarıdan sinirler sadece beyne sinyal getiriyor. Sinyallerin boyutundan, titreşiminin cinsinden duyma hücreleri bir şeyler duyuyor, görme hücreleri bir şeyler görüyor.

Ne bu ışıklar gözden beyne gidiyor ne bu ses dalgaları, zardan öbür tarafta beyni sarsıyor. Beyni sarsmıyor. Işık, ses dalgası beyne gitmiyor; sinyal gidiyor. Sinyal gidince beyin onu değerlendirmeye alışmış. Dışarıdan gelen sinyalin cinsinden dışarıyı tefsir ediyor, açıklıyor. Biz ona; “Görmek, işitmek” diyoruz.

Alışmışız; bu işin nasıl olduğunun da farkında değiliz, hayret etmeyi bile unutmuşuz. Halbuki hayret edilecek bir şey...

“—Vay vay! Ne maharet, ne maharet!” deyip hayret bile etmiyoruz.

“—Allah Allah! Dışarıyı nasıl görüyor, değerlendiriyor; sesi nasıl duyuyor, tadı nasıl alıyor, nasıl hissediyor?”

Bir esrarengiz dünyadayız, âlemdeyiz. Esrarlı bir kâinatın içindeyiz. Her şey böyle esrar içinde giderken hiç bir şeye hayret edilmez. Neden?

Madem bir elektrik sinyalidir, Allah elektrik sinyalini beyne bir başka yerden gönderir; beyin o zaman onu duyar. Allah ona dışarıdan sinirin getirmediği bir elektrik sinyalini gönderirse o

zaman öyle duyar, öyle görür. O zaman olur,
böyle bir şeye ilmen imkânsız da diyemezsin.

.....

Allah bize dinimizi öğrenmeyi nasib etsin...
Dinimiz harika, dinimiz şâhâne!.. Dinimiz
bir tane!.. Ama işte elindeki nimetin kadrini
bilmeyi, Allah cümlemize nasib eylesin...

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

15. 04. 1995 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

